

THIERRY GILLYBŒUF

Constantin Virgil
Gheorghiu
scriitorul calomniat

Traducere din limba franceză,
note și indici de nume
Pr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu

editura
Σοφία

București

Rudin, Jean-Pierre, 83
Rybiczka, R., 111
Sartre, Jean-Paul, 54,
73, 110
Schenk, Eleonora, 27
Scobai, Maria, 8
Scobai, Toma, 9, 14
Sebastian, Mihail, 25,
26
Soljenițin, Alexander,
46
Solomon, Petre, 84
Spirou, Athenagoras,
Patriarhul
Constantinopolului, 86
Steinbeck, John, 40
Sureau, Bernard, 88
Ștefan cel Mare, 9, 10
Thall, Eddy, 53
Tomescu, Constantin
N., 17
Tomescu, Nichita, 81
Tomislav II, regele
Croației, 35
Toubon, Jacques, 104
Tuniade, Anton, 79
Tzara, Tristan, 21
Valerian, I., 17
Verneuil, Henri, 83
Vesa, Valentin, 95
Victor Emanuel al
II-lea, regele Italiei, 35
Volkof, Vladimir, 6
Wałęsa, Lech, 99
Westphal, Charles,
50, 82
Wilder, Thornton, 40
Yong, Byun Kyu, 99
Zalmoxis, 66
Zinoviev, Grigori
Evseevici, 92

Cuprins

Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat . . .	5
Bibliografia lucrărilor Părintelui Constantin Virgil Gheorghiu	111
<i>Indice de nume</i>	115

Redactor: Diana-Cristina Vlad

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GILLYBOEUF, THIERRY

**Constantin Virgil Gheorghiu – scriitorul
calomniat** / Thierry Gillyboeuf; trad. din lb. franceză
și note pr. Maxim (Iuliu Marius) Morariu – București:
Editura Sophia, 2019

Conține bibliografie
ISBN 978-973-136-704-0

I. Morariu, Maxim (trad.)

821.135.1.09

Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat

Într-un text cu adevărat mișcător, intitulat „Stâlpul infamiei”, publicat la finele romanului său *Cravașa*, în anul 1967, și prezentat ca un extras din jurnalul său, Virgil Gheorghiu face cu resemnare această constatare, cu o delectare aproape morbidă, care susține unele forme de eroism: „Jumătate dintre cărțile mele au fost arse de fasciști, iar cealaltă jumătate, de către antifasciști. Este o soartă care convine cărților unui poet.” În fond, rareori un scriitor a reușit să adune în jurul lui o asemenea ură, neobosită și nesfârșită chiar și după moartea sa, căci se pare că din biografia lui nu s-au reținut decât acuzațiile lansate de *Lettres françaises*, și, ca și când acestea nu i-ar fi fost suficiente, cealaltă

jumătate a detractorilor săi s-a străduisit să-l transforme, în ciuda tuturor dovezilor, într-un agent dublu aflat în serviciul Securității, un *trêtre* (trădător), ca să folosim fericitul neologism al lui Vladimir Volkoff, într-unul dintre acei spioni în sutană trimiși în Occident de KGB și toți acoliții lui, sub numele de cod „Ovidiu”, formulă ironică ce duce cu gândul la exilul în Dacia al celebrului poet al *Tristiei*, căruia un compatriot și contemporan al lui Gheorghiu, Vintilă Horia, îi va dedica un roman magnific, încununat de un Premiu Goncourt foarte controversat în anul 1960.

Oprobiul generalizat îndreptat împotriva scriitorilor români, în special a celor care se stabiliseră în Franța, va ajunge subiect de discuție prin intermediul regretabilei opere a Alexandrei Laignel-Lavastine, *Cioran, Eliade, Ionesco. L'oubli du fascisme* (*Cioran, Eliade, Ionescu. Uitarea fascismului*) (2002)¹, care, folosindu-se de libertăți-

¹ Alexandra Laignel-Lavastine, *Cioran, Eliade, Ionesco: l'oubli du fascisme: trois intellectuels roumains dans la tourmente du siècle*, Presses Universitaires de France, Paris, 2002. Între timp, lu-

le oferite de confuzia rău intenționată a faptelor și a textelor, se lansează într-un rechizitoriu destinat a trimite la stâlpul infamiei o întreagă categorie de scriitori *sui generis*.

Parcursul literar, politic și uman al lui Virgil Gheorghiu interferează cu războaiele și cu șocurile istoriei țării sale, însă cu precădere cu cele ale unui secol XX chinuit și sfâșiat. Din cauza lor, fiul unui modest preot din Carpați a devenit la treizeci de ani autorul unuia dintre cele mai mari succese de librărie din perioada imediat următoare războiului și al uneia dintre cărțile majore ale timpurilor noastre, pentru ca după aceea să fie subiectul unei cabale extrem de violente care-l va face să pară definitiv un caracter dubios, rar întâlnit, și să aibă ca rezultat regretabila uitare a unei opere ce trebuie redescoperită.

Virgil Gheorghiu s-a născut la 9 septembrie 1916, în ziua Sfinților Ioachim și Ana, în casa parohială din Va-

crarea a fost tradusă în anul 2004 și în limba română de către Irina Mavrodin, fiind publicată sub auspiciile Editurii Samuel Tastet, cu sedii la București, Paris și Ierusalim.

lea Albă, de la Războieni, în județul Neamț, pe versantul oriental al Carpaților, dar a fost declarat născut la 15 septembrie din „motive administrative”. Este cel mai mare dintre cei șase frați (între care patru surori: Elena, Lucia, Florica și Rodica, decedate la o vârstă fragedă, și un frate Nicolae, care va deveni de asemenea preot). Tatăl său, Constantin Gheorghiu, născut în 1895, a studiat opt ani la Seminarul „Veniamin Costachi” din Iași, finalizându-și școala chiar în anul în care naționalistul sârb Gavriilo Princip i-a asasinat la Sarajevo pe arhiducele Franz-Ferdinand și pe soția sa Sofia Chotek. Pentru a evita plecarea fiului său pe front, mama tânărului Constantin i-a aranjat căsătoria. Așa a ajuns el să se însoare la 10 octombrie 1914 cu Maria Scobai, născută în 1897, fiica unui preot din Blebea, și să fie hirotonit ca preot la Valea Albă, câteva luni mai târziu:

„Fiu și nepot de preoți ortodocși: tatăl meu se numea Constantin și mama mea Maria Scobai. Sunt născut într-o casă parohială... Tatăl

meu era el însuși născut într-una, căci tatăl lui era preot la Valea Seacă. Mama mea era născută de asemenea într-o casă parohială: tatăl mamei mele, Toma Scobai, a fost preot la Blebea, pe Ozana.”

Virgil Gheorghiu a rămas atașat toată viața de Moldova sa natală, care a constituit cadrul unora dintre romanele sale, precum: *Chiralesa*¹, *Casa de la Petrodava*² sau *Nemuritorii de la Agapia*.³ Este o regiune mai mult sau mai puțin montană, populată de o mulțime de țărani majoritar ortodocși, răspândiți în sate mici. Războieni este un sat de aproximativ o mie de suflete, deținând o magnifică mănăstire din secolul al XV-lea și având în compoziție cinci cătune, printre care cel al Văii Albe, locul unei bătălii între trupele otomane ale lui Mahomed al II-lea și cele ale voievodului moldav Ștefan cel Mare, petrecută la 26 iulie

¹ C.V. Gheorghiu, *Chiralesa*, trad. Gheorghiuță Ciocoi, Editura Sophia, București, 2018.

² Idem, *Casa de la Petrodava*, trad. Gheorghiuță Ciocoi, Editura Sophia, București, 2010.

³ Idem, *Nemuritorii de la Agapia*, trad. Ileana Vulpescu, Fănuș Băileșteanu, 100+1 Gramar, București, 1998.

1476, evocată de Gheorghiu în *Memoariile* sale:

„Armata turcă care a ocupat România vreme de cinci secole, în mijlocul lui iulie 1496, până în satul meu natal... Unitățile otomane de ieniceri erau cele care tăiau și ardeau tot pe unde treceau. Domnitorul moldovean Ștefan cel Mare încercă să-i oprească. Turcii erau mulți, ca nisipul mării. Erau ca o mare de oameni înarmați până în dinți. Românii au fost scufundați și înghițiți de mulțimea turcilor. Armata moldavă a fost decimată.”

Dacă trupele moldovene au fost dureros și cu adevărat înfrânte, pierderile au fost enorme pentru ambele tabere, și legenda povestește, pe baza consemnărilor cronicilor, că locul bătăliei era acoperit de oseminte și că datorită lor solul a căpătat culoarea albă.

În momentul nașterii lui Virgil, România se pregătea să intre în război în urma aderării la Antanta din 15 au-

gust 1916, după doi ani de neutralitate. România de atunci nu era constituită decât din cele două principate danubiene, Valahia și Moldova, căci Transilvania era atașată Imperiului Austro-Ungar, în timp ce Basarabia zăcea sub ocupație rusească. România natală a lui Gheorghiu se situa în ceea ce se numea „suburbia răsăriteană a Europei”. Ea visa la reconstruirea *patriei-mamă* și întreținea în provinciile „ocupate” un puternic spirit de redeşeptare națională. Renunțând, sub presiune franceză, la pretențiile ei asupra Basarabiei ruse, tânăra Românie (independentă doar din anul 1859) a declarat război Imperiului Austro-Ungar la 27 august. *Reich-ul* german, Imperiul Otoman și Bulgaria au declarat război la rândul lor regelui României condus de Ferdinand I din dinastia Hohenzolern, care a urmat la tron unchiului său Carol I, decedat doi ani mai devreme, chiar la începutul ostilităților. Dotată cu un efectiv de șase sute de mii de oameni, armata română a repercutat la început succese în Transilvania Austro-Unga-

ră, însă erorile comandamentului general român au condus la dificila înfrângere de la Turtucaia, pe Dunăre, din 7 septembrie, iar la 16 decembrie germanii au intrat în București, constrângând pe rege și pe miniștrii săi să se refugieze în Moldova. Armata rusă, susținută de un corp expediționar francez, a venit să dea o mână de ajutor, însă iarna grea, frigul intens și foametea care s-a înrăutățit, provocând o epidemie de tifos, au făcut ca soldații să se constituie în *soviete* după ce au dezertat de la posturile lor și și-au masacrat ofițerii. Cum consemna, nu fără o notă de ironie, Virgil Gheorghiu în memoriile sale:

„Sovietele s-au născut în munții noștri, aproape în același timp cu mine. Sovietele și cu mine am crescut împreună. Inseparabili.”

Deși a trăit într-un mediu foarte sărac, primii ani ai vieții tânărului Virgil au fost fericiți, marcați deopotrivă de ritualurile religioase sau de ciclurile vieții rurale și a țăranilor, pe care o va numi „marea liturghie cosmică a co-

pilăriei mele”. La nașterea sa, părinții lui sunt încă aproape copii: tatăl său are douăzeci și opt de ani, și mama sa abia nouăsprezece, iar Virgil se scaldă într-un mediu plin de dragoste și de spiritualitate, în ciuda sărăciei extreme. În anul 1919, părintele Constantin este numit preot în biserica de la Mărgineni, o parohie foarte bogată a județului Neamț. La scurt timp după aceasta, familia se mută la Petricani, sat mic și sărac, situat nu departe de Războieni, la poalele Carpaților Orientali, unde părintele Constantin este numit paroh. Condițiile de viață sunt foarte grele și precare. Nu există pălării, încălțări și paltoane pentru toți cei cinci copii ai familiei, care trebuie să iasă pe rând din casă. Micul Virgil este un copil curios și sensibil, care pune multe întrebări legate atât de spiritualitate, cât și de lumea naturală, suferind pentru că prenumele care i-a fost dat nu aparținuse unui sfânt, după cum va povesti în volumul *De ce m-au numit Virgil*¹. În fapt, la orto-

¹ C.V. Gheorghiu, *Pourquoi m'a-t-on appelé Virgil?*, Éditions du Plon, Paris, 1968. În lim-

doși, zilele onomastice sunt mai importante ca cele de naștere. Iar Virgil se întreba de ce părinții săi, deși erau oameni religioși, i-au dat un prenume păgân ce nu are nici un reprezentant în calendar și aspira să devină el însuși un sfânt.

În data de 1 septembrie 1923, a început școala la Petricani, al cărei local nu era în fapt decât un grajd numit în mod curios „Castelul taurului” – decor ce se va regăsi transpus ulterior în *Chiralesa*. Întrucât școala se va închide la puțin timp după începere, el va pleca în satul din vale cu iapa Rosinanta, apoi la bunicul său matern, părintele Toma Scobai. Absolvă acest prim an școlar la Blebea la 29 iunie 1924, primind premiul întâi cu coroniță. Urmează ceilalți trei ani școlari la „Castelul taurului” și absolvă studiile primare la 29 iunie 1927. În timpul anului școlar 1927-1928 repetă cea de-a patra clasă primară la Târgu-Neamț, cu sco-

ba română, titlul este puțin schimbat. Cf. Virgil Gheorghiu, *Cum am vrut să mă fac sfânt – alte amintiri dintr-o copilărie teologică*, trad. Maria Cornelia Oros, col. „Eseuri”, Editura Deisis, Sibiu, 1999.

pul de a se pregăti pentru examenul de admitere la liceul militar din Chișinău, căci părinții lui erau prea săraci pentru a-și permite să-i plătească studiile la seminar. Locuiește în tot acest timp la fierarul târgului și primește zilnic patru ore de lecții de la învățătorul Pintilie, directorul școlii. Examenele au loc la Chișinău în luna iulie a anului 1928, și la 1 august este admis la liceul militar și devine unul dintre „Vulturii Regelui”:

„Liceul militar nu era doar o cazarmă pentru copii, un colegiu regal, ci era înainte de toate o instituție a competiției. Doar campionii ajungeau la sfârșitul cursei.”

Intră la Liceul Militar Regal din Chișinău la data de 1 septembrie 1928 și absolvă la 29 iunie 1936, după ce, în timpul anului 1932 a vrut pentru o vreme să-l abandoneze, spre a se lansa ca poet. Într-adevăr, disciplina e strictă, selecția riguroasă, și tânărul Virgil, care, ca toți colegii săi, poartă uniforma militară, se simte un mic militar. În fiecare vacanță el revine la